

Henryk Krzysteczko, *Pomoc w dojrzewaniu do miłości, małżeństwa i rodziny. Studium teologicznopastoralne*, „Powiernik Rodzin”, Katowice 2000, ss. 412

Małżeństwo i rodzina zawsze były przedmiotem troski nie tylko Kościoła, ale także całej ludzkości. Jest to bardzo ważne, gdyż pośród wielu dróg, którymi kroczy człowiek rodzina jest drogą pierwszą i z wielu względów najważniejszą. Człowiek wychodzi z niej, aby w nowej rodzinie urzeczywistnić swoje życiowe powołanie. Rodzina może być, a nawet być powinna, wspólnym zagadnieniem łączącym wszystkich, ponieważ obejmuje małżeństwo i dzieci, a nawet wykracza poza ten krąg. W ostatnich latach pojawia się coraz więcej publikacji o rodzinie. Dlatego też wydaje się, że wspólną troską winna być – wymieniona w tytule recenzowanej książki – „pomoc w dojrzewaniu do miłości, małżeństwa i rodziny”.

Ks. prof. dr hab. Henryk Krzysteczko, wybitny znawca nauk o rodzinie, wychodząc naprzeciw problemom współczesnego świata, w recenzowanej książce *Pomoc w dojrzewaniu do miłości, małżeństwa i rodziny. Studium teologicznopastoralne* poddał głębokiej refleksji szereg zagadnień, które ściśle wiążą się z egzystencją człowieka. Głównym przedmiotem rozważań w recenzowanej pozycji jest rozwój człowieka w aspekcie jego dojrzewania do miłości, małżeństwa i rodziny. Autor pokazał rozwój człowieka od początku życia, poprzez jego życie dziecięce, młodzieńcze i dorosłe aż po śmierć.

Niniejsza pozycja składa się z dziesięciu rozdziałów. Do czynników wpływających na rozwój i dojrzewanie człowieka należy zaliczyć: czynniki antropologiczne, dziedziczne, środowiskowe, samostanowienie, religię, rodzinę. Autor ukazał także modele rozwoju człowieka (rozdział 1: „Podstawowe czynniki stanowiące o ludzkim dojrzewaniu”). Trzeba być już dojrzałym, ukształtowanym, by podjąć tak ważną decyzję, jaką jest zawarcie związku małżeńskiego. Autor odwoływał się do tekstów Pisma świętego oraz do dokumentów Kościoła, mówiących o mężczyźnie i kobiecie oraz ich powołaniu do małżeństwa.

Następnie ukazał wiele ważnych kwestii, związanych z samym małżeństwem takich, jak: czystość przed- i małżeńska, wierność, przygotowanie do odpowiedzialnego rodzicielstwa, sakramentalność związku itd. (rozdział 2: „Zawarcie małżeństwa – początek rodziny”).

Jednym z najważniejszych momentów w życiu małżonków jest ten, kiedy pojawia się dziecko i stają się rodziną. Właśnie ukoronowaniem miłości małżeńskiej jest rodzicielstwo, poprzez które Bóg obdarowuje małżonków, a także społeczność najwspanialszym darem. Dziecko jest największym darem Boga, który zakłada odpowiedzialne rodzicielstwo, troskę o poczęte życie (rozdział 3: „Rodzicielstwo”).

Niezmiernie istotny jest także czas po urodzeniu się dziecka, który oznacza gwałtowną zmianę w życiu jego samego, a także jego rodziców. Autor podjął tematy związane z rozwojem i wychowaniem małego dziecka, uwzględniając również dzieci szczególnej troski z różnymi rodzajami niepełnosprawności (niewidome, głuchonieme, upośledzone umysłowo) oraz wychowanie w rodzinie niepełnej (rozdział 4: „Małe dziecko i jego rodzice”).

W okresie przedszkolnym dominują zabawy rozwijające zdolności dziecka i jego zainteresowania. Pojawiają się w tym czasie liczne pytania, które są okazją do tego, by opowiadać dziecku o Bogu (rozdział 5: „Dziecko przedszkolne w rodzinie”). Kolejny okres w życiu dziecka to czas chodzenia do szkoły, gdzie dziecko uczy się przebywania poza rodziną. Szkoła staje się także zadaniem dla rodziców. Okres szkolny to również czas, w którym dzieciom systematycznie przekazywana jest wiedza religijna podczas katechezy, mająca pomóc w wychowaniu religijno-moralnym. Wskazana jest wciąż istotna rola zabawy, poziom i jakość relacji pomiędzy dzieckiem a rodzicami, niezastąpiona rola rodziców w kształtowaniu religijności i moralności dzieci, potrzeba współpracy szkoły z rodzicami.

Autor przedstawił również problemy związane z rozwojem dzieci, trudności wychowawcze, zaburzenia, a także klasy integracyjne jako miejsca przystosowania dzieci do wzajemnej akceptacji, do troski o chorych i słabszych kolegów i koleżanki (rozdział 6: „Okres szkolny – nowy etap życia dziecka i jego rodziny”).

W kolejnym etapie rozwoju chłopcy i dziewczęta zaczynają się usamodzielniać, uniezależniać od rodziców i podejmować własne role w społeczeństwie. Następuje dojrzewanie młodzieży we wszystkich wymiarach: biologicznym i społecznym, psycho-seksualnym i moralno-religijnym. Niełatwa jest wtedy wychowawcza rola rodziców, gdyż dzieci wchodzi w fazę krytycyzmu wobec wszystkiego, co ich otacza i manifestują – często niepoprawnie – rodzące się poczucie niezależności (rozdział 7: „Okres dojrzewania i młodzieńczy”).

Każdy nowy etap życia jest dla człowieka nowym wezwaniem do rozwoju. Autor ukazał różne fazy wieku dorosłego, jak: kontynuowanie nauki, wybór odpowiedniej szkoły, praca zawodowa, zakładanie własnej rodziny, zarobki. Autor wskazał jednocześnie na ogromne zróżnicowanie w przebiegu procesu rozwoju

u młodych dorosłych. Niezastąpiony jest wpływ rodziny na samowychowanie człowieka, gdyż tylko w rodzinie można otrzymać i zaspokoić potrzebę przynależności, solidarności i miłości. Autor omówił także nieuniknione kryzysy małżeńskie, a drogę ich przezwyciężenia widział w głębokim życiu religijnym (rozdział 8: „Samowychowanie – zadanie dla młodych i starszych dorosłych”).

Starość pomimo to, iż obfituje w różnorakie ograniczenia, to jednak, jak każdy etap życia, posiada swoją wartość autonomiczną. Autor, opisując problemy wieku starszego, omówił proces starzenia się i ukazał godność i posłannictwo osób starszych w Kościele oraz w rodzinie jako teściów i dziadków (rozdział 9: „Życie osób starszych”).

Dla tych, którzy umierają w łasce, śmierć jest uczestnictwem w śmierci Pana i Jego Zmartwychwstaniu. Autor zaprezentował chrześcijańskie spojrzenie na śmierć – ten trudny moment dla człowieka i jego bliskich, a także praktykę udzielania umierającym wiatyku. Opisał mechanizmy obronne przez przyjęciem do wiadomości, że bliska osoba odeszła na zawsze. Autor przedstawił też delikatną sprawę poinformowania dziecka o śmierci i wskazał na potrzebę mówienia o śmierci i przemijaniu, w czym nieocenioną rolę pełnią duszpasterze (rozdział 10: „W obliczu śmierci”).

W zakończeniu Autor zwrócił uwagę na to, że Bóg, stwarzając człowieka, uczynił od razu dorosłą parę ludzką, zdolną do przekazywania życia. Od razu przystąpił do wychowywania tej pary. Autor wskazał na potrzebę katechizacji osób dorosłych, ubolewając nad brakiem osób przygotowanych do duszpasterstwa dorosłych, jak również odpowiednich dla nich pomocy dydaktycznych. Ludzkie życie jest ważne na każdym etapie rozwoju. Autor zachęcał do duszpasterstwa zintegrowanego, które na każdego parafianina patrzy jako na członka rodziny. Na końcu podjął propozycję spotkań z rodzicami, bazujących na treści wywiadów nagranych na taśmie.

Ks. H. Krzyczek podjął się trudnego zadania przedstawienia wyjątkowości każdego etapu rozwoju życia człowieka. Wyszedł z założenia, że życie człowieka na każdym etapie rozwoju jest jednakowo ważne, dlatego niewłaściwym jest stwierdzenie, iż najważniejsza jest młodzież czy dzieci. Ważna jest rodzina, a w niej jednakowo ważne są dzieci, młodzież, dorośli i starsi. W recenzowanej książce Autor wszechstronnie, a jednocześnie dogłębnie spojrzął na różne aspekty życia rodziny. Odwoływał się nie tylko do teologii, ale i do psychologii, medycyny, pedagogiki i socjologii, przez co opracowanie to może być pomocą zarówno dla duchownych, jak i ludzi świeckich. Treści w niej zawarte – zgodnie z zamierzeniem Autora – mogą wspomagać duszpasterstwo rodzin, które w obecnej sytuacji społeczno-kulturowej jest z pewnością koniecznym sposobem kompleksowego umacniania rodziny. Wydaje się, że recenzowana

książka może służyć pomocą także w pracy z rodzicami, a nawet być przykładem prowadzenia rozmowy duszpasterskiej. Może stać się również przydatna nie tylko małżeństwom, którym ukazana jest właściwa droga postępowania, ale także nauczycielom. Ponadto może być wartościową pozycją dla duszpasterzy w przygotowaniu się do spotkań z grupami w różnym wieku, gdyż zawiera szeroki zakres problemów.

W książce zawarto wiele fragmentów rozmów z ludźmi, którzy przeżyli konkretne sytuacje życiowe, dzięki czemu pozycja ta nie jest tylko „suchym” zapisem słów, ale i autentycznych przeżyć. Prezentowana publikacja – także dzięki jakże czytelnemu i komunikatywnemu językowi – niewątpliwie może stać się zachętą, inspiracją do zastanowienia się nad własnym życiem, do ewentualnej zmiany postaw, nawrócenia serca, a co za tym idzie, do wznoszenia nowego ładu moralnego. Z pewnością może dać iskrę, by pozytywnie odpowiedzieć na wezwanie do budowania cywilizacji miłości.

Ks. Józef Stala
